



Araştırma Makalesi • Research Article

Ülkelerin Kalkınmasında ve İşbirliğinde Eğitimin Rolü: Türkiye ve Polonya Örneği

The Role of Education in Economic Development and Cooperation in Countries: The Case of Turkey and Poland

Ali Yılmaz Gündüz^{a,*}

^a Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, 44280, Malatya/Türkiye.
ORCID: 0000-0002-1420-347X

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 10 Mart 2017

Düzeltilme tarihi: 19 Ekim 2017

Kabul tarihi: 25 Ekim 2017

Anahtar Kelimeler:

Ekonomik Kalkınma

Eğitim

Uluslararası İlişkiler

ARTICLE INFO

Article history:

Received 10 March 2017

Received in revised form 19 October 2017

Accepted 25 October 2017

Keywords:

Economic Development

Education

International Relationship

ÖZ

Eğitim, ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmişlik düzeylerini belirleyen en önemli faktörlerden biridir. Eğitimin amacı bilgi üretmektir. Eğitim bireylere sağladığı özel yararlar yanında toplumsal açıdan ortaya koyduğu dışsallıklar nedeniyle de ülkelerin ekonomik kalkınmalarında ciddi rol oynamaktadır. Bireylerin eğitim seviyesi yükseldikçe nitelikli iş gücü dar boğazı aşılma, bilimsel ve teknolojik yenilikler hız kazanmaktadır. Eğitim sayesinde emeğin verimliliğinin artması sonucu olarak milli gelir düzeyi hızla artmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek toplumlarda veya ülkelerde yönetim daha demokratik bir nitelik kazandığı, ekonomik ve siyasal istikrarı sağlamak kolaylaştığı ve suç unsurları düştüğü için eğitime yapılan yatırımların geri dönüş hızı fiziksel sermaye yatırımlarından daha yüksek olmaktadır. Bu çalışmada, ülkeler için ekonomik açıdan eğitimin ve eğitim yatırımlarının niçin önem taşıdığı üzerinde durulacak ve eğitimin iktisadi kalkınmadaki rolü analiz edilecektir.

ABSTRACT

Education is one of the most important factors which determines economic, social and political development level of countries. The purpose of education is to produce information. In addition to providing special benefits to people, education has an important role in economic development of countries since it puts forward externalities from the point of social aspect. Poverty of skilled labor is overcome and scientific and technological innovations gain speed when training level of people goes up. As the result of labor productivity raises, level of national income increases rapidly and created income is distributed more fairly. The return speed of investment in education is higher than the return speed of investment in physical capital, because administration becomes more democratic, providing economic and political stability gets easier and criminal rates decrease in communities having a high level of education. In this study, it will be focused on why education and educational investments are economically important for countries and the role of education in economic development will be analyzed.

1. Giriş

Toplum bireylerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan eğitim kurumu, ülkenin eğitilmiş nitelikli insan gücünü hazırlayan önemli bir araçtır. Hem bireyin hem de toplumun refah ve mutluluğunun sağlanmasında önemli bir yere sahiptir.

Bugün bilgi toplumunun temelini oluşturan eğitim, yeni bir güç ve değer kazanmıştır. İçinde bulunduğumuz bilgi ve teknoloji çağında doğal olarak bir toplumun insanların sahip olduğu eğitimin niteliği, o ülkenin gelişmişlik düzeyini belirleyen ölçüt olmuştur. Bunun için günümüzde bilgi ve

eğitim; kalkınmanın, gelişmenin ve işbirliğinin en etkili aracı olarak görülmektedir. Bu amaçla eğitim harcamaları toplumun insana, insan gücü kaynaklarına yapılan en değerli yatırım olarak nitelendirilmektedir (Sevük, 1992: 8).

Eğitim; siyasal ve demokratik toplum bilincini geliştirme, karmaşık sorunların anlaşılmasını sağlama, teknolojik ilerlemeye yardımcı olma ve kültürel yetenekleri keşfetme gibi çok yönlü etkilere sahiptir (Bowen, 1977).

Günümüzde gerek hizmet ve gerekse mal üretim tekniklerinde yaşanan hızlı değişim daha fazla eğitime önem verme, daha fazla bilgiye ve gelişmeye yatırım yapma

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: ali.gunduz@inonu.edu.tr

ihtiyaçlarını ön plana çıkarmıştır. Gelişmiş ülkelerin bütçelerinin en büyük payını eğitim ve eğitim araştırmalarını ayırmaları da bunun bir göstergesidir. Eğitim sisteminin en üst kademesini oluşturan üniversitelerle ülkenin gelişmesi ve kalkınmasında öncülük eden; kültürel, ekonomik, siyasal ve bilimsel hayatta en etkin rol oynayan kültürel iletişim merkezleri olma hüviyetine sahiptir. Üniversitelerin bilim üretme ve yayma işlevi yanında bir diğer görevi de çağa uygun değişen koşullarda uyumlu ve her alanda rekabete açık üstün nitelikli insan gücünü yetiştirmektir.

Ekonomide verimliliğin artırılması nitelikli iş gücü ile mümkündür. Eğitim kurumlarında çağdaş teknolojiye uygun bilgi ve becerilerle donatılan bireyler, iktisadi kalkınmanın gerektirdiği nitelikli iş gücünü oluşturarak üretim düzeyinin artmasını ve ekonominin hızla kalkınmasını sağlamaktadır. Ayrıca, eğitim düzeyi yüksek toplumlarda suç işleme oranları hızla düşmekte, yönetim daha demokratik bir nitelik kazanmakta, ekonomik ve siyasal istikrarı sağlamakta kolaylaşmaktadır (Kruger ve Lindahl, 2001: 110).

2. Eğitimin Önemi ve İşlevi

Eğitim içinde bulunduğumuz yüzyılda kalkınma çabalarında veya daha zengin ve müreffeh ülke olma hedefine varmak için sürdürülen uğraşlarda çok önemli ve işlevsel bir araç haline gelmiştir. Eğitim uzun vadede ürün vermekte ama bir ülkenin sosyal ve ekonomik kalkınmasını sağlayan insan gücünü hazırlayan araç olarak gün geçtikçe ekonominin temel yatırımı haline gelmektedir (DİE, 2005).

Eğitimin kalkınmadaki işlevi Platon zamanından buyana bilinmektedir. Platon, eğitimin insanı rasyonel kılması nedeniyle toplumun refahı için zaruri olduğuna inanmıştır. Yine o, eğitimin yüksek bir ekonomik değere sahip olduğundan toplumun kaynaklarının önemli bir bölümünün eğitime yatırılması gerektiğini savunmuştur (Harbison ve Myers, 1964).

Okul dışı ve okul içi olmak üzere iki türlü eğitim vardır. Okul dışı eğitim, yani yaygın eğitim bireylere temel bilgiler vermek, yeteneklerini geliştirmek ve belli nitelikler kazandırmak amacıyla verilen eğitimidir. Okul içi yani örgün eğitim, bir program dâhilinde belli bir sürede ve okulda gerçekleşen eğitimidir. Sanayiye ara insan gücü elemanı yetiştiren ve eğitimin bir çeşidi olan mesleki ve teknik eğitim ise orta derecede teknik insan gücünü nitel ve nicel yönden yetişmesini hedefler (Türkmen, 2002).

3. Eğitim ve Kalkınma İlişkisi

Eğitim bireye bilgi, beceri kazandırma bireyin topluma uyumunu sağlama sürecidir. İnsanların bilgilerini, davranışlarını, ahlaki, fikri yeteneklerini, düşünme, problem çözüme, karar verme ve uygulama güçlerini oluşturmak ve geliştirmek için yapılan çalışmaların tümü eğitim adını almaktadır. Eğitim geniş anlamda her çeşit öğrenim ve eğitim şeklini, dar anlamda ise okullarda verilen bilgileri içerir. Eğitimin iktisadi önemi, eğitimsel niteliklerin üretim sürecinde nasıl kullanıldığı ve ne işe yaradığı ifade etmesi açısından önem taşımaktadır. T. W. Schultz' a (1971: 3) göre eğitim kurumları bütünüyle bir sanayiden ibarettir.

Fransız düşünür ve iktisatçı Saint Simon eğitimin ülke kalkınmasındaki önemini şu cümlelerle ifade etmektedir: "Fransa'nın tüm tıbbi araçları bir gece de tahrip edilse aynı

düzeğe altı ay içinde yeniden kurabilir ama tüm doktorları bir anda ortadan kaybolursa ancak yüz yıl sonra bugünkü düzeğe ulaşabilir". Aynı görüş yüz yıl sonra ünlü Amerikalı iş adamı H. Ford tarafından şöyle dile getirilmektedir: "Fabrikalarımı ve makinelerimi tahrip edin ama adamlarımı bana bırakın. En kısa sürede eski servetime yeniden sahip olurum" (Adem, 1993: 39).

Günümüzde gelişmiş ve sanayileşmesini tamamlamış toplumlar ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki en önemli ayrıcalık eğitim ve bilgi olmaktır; bilgi, üretim faktörleri olarak sayılan sermaye, emek, doğal kaynaklar ve teknoloji yanında beşinci faktör olarak görülmektedir (Tekeli, 1993: 209).

Kalkınma bireyin refah düzeyini artırmak amacıyla siyasal iktidarın belli ekonomik politikaları izleyerek toplumun yapısını değiştirme girişimidir. Bu yönüyle kalkınma hem ekonomik hem de toplumsal bir süreçtir. Bir ülkenin kalkınmasında rol oynayan üç temel unsur; toprak, sermaye ve emektir. Bu üç faktörün içinde kalkınmada rol oynayan en önemli faktör emektir. Bazı ülkeler, bol toprak ve sermayeye sahip olmalarına karşın kalkınmamışlardır. Bir ülkenin geri kalmasının asıl nedeni de nüfusun eğitim düzeyinin çok düşük olmasıdır. Ayrıca bu durumun yeterli sermayesi olan bir ülkenin fabrika kurabileceğini, baraj yapabileceğini ancak fabrikayı çalıştıracak, işletecek ve elde edilen ürünü pazarlayacak olanın insan unsuru olduğunu belirterek açıklamıştır. Buna örnek olarak okuryazar oranı düşük petrol zengini ülkeler ve okuryazar oranı yüksek Güney Kore ve Vietnam gösterilebilir (Hicks, 1994: 54). Eğitim kalkınma ilişkisine anlamlı bir örnekte Japonya'dır. Japonya'da 1960'larda kişi başına düşen milli gelir dünya ortalamasındayken, 1990 yılında dünya ortalamasının yaklaşık %120 üstüne çıkmıştır (Mahmut, 1993: 36).

Özellikle kalkınmamış ve kalkınmakta olan ülkelerde kadınların okullaşma oranlarının erkeklerden daha düşük olduğu bilinmektedir. Kadının düşük eğitim düzeyine sahip olmasının ekonomik olarak kalkınmamayı ve toplumsal dengesizliği beslediği bilinmektedir (Barış, 1988: 19).

4. Uluslararası İlişkilerin Önemi

Uluslararası ilişkiler genel olarak; devletlerin yönetim sistemi, devletlerarası ekonomik ilişkiler ve devletlerarası savaşlar olarak adlandırılır. Uluslararası ilişkilerde asıl olan devletlerarası bağların incelenmesi, birbirleriyle olan ilişkilerinde birbirlerini etkileme ve birbirlerinden etkilenme fonksiyonlarının analiz edilmeleridir. Uluslararası ilişkiler en geniş anlamıyla bağımsız politik birimler arasındaki ilişkileri ifade eder. Bu bağımsız birimler milletlerdir. Burada söz konusu olan millet ortak kimliği, ortak mirası paylaşan ve aynı duygu atmosferinde yaşayan insanlar gurubunu anlatır.

İnsanlık var olduğu günden beri insanlar yakın ve uzak çevreleriyle daima ilişki içinde olmuşlardır. İlk zamanlarda uzak çevrelerini hep öteki olarak bazen de düşman olarak görmüşler ve ona göre tavır almışlardır. Bu tavrın derecesine göre komşularıyla ya iyi geçinmişler ya da boyutları değişen kavga ve savaşlara girmişlerdir. Asırlarca devam eden bu anlaşmazlıklar ve savaşlar neticesinde birçok medeniyet ve insanlık yok olmuştur. Ayrıca bunların yan etkileri yıllarca sürecek düşmanlıklara yol açmıştır. Her defasında yaralar sarılmış ancak uzun süreli olmayan barış dönemleri yerlerini

yine savaflara bırakmıştır. I. ve II. Dünya savafları dünyada çok acılar çekirmiştir. Bu iki savaştan sonra ülkeler uluslararası birliklilikler kurarak anlaşmazlıkları savaflar yerine görüşmelerle çözmeye çalışmışlardır. Ama maalesef savaflar yine devam etmiş ve halen de devam etmektedir (Beriş, 2008).

Türkçede bir atasözü vardır: “Koçlar vuruşa vuruşa insanlarda konuşa konuşa anlaşılır” diye. Ama maalesef bu atasözünün hep tersi yapılmış ve halende yapılmaktadır. Asırlar önce söylenmiş olan bu söz eğer yerine getirilebilmiş olsaydı, belki bugünkü dünya daha farklı olurdu. En azından düşmanlıklar yok olurdu. Düşmanlıkları yok etmenin nedeni diyalog kültürünü geliştirmekle mümkündür. Diyalog bir yandan iyi öğretilmeli, her seviyede eğitim kurumlarında ele alınmalı ve yaşanması gereken bir hayat tarzı olmalıdır. “İnsan tanımadığının düşmanıdır”, “yüz yüzdenden utanır” atasözlerince karşılıklı temaslar, görüşmeler, şahsi dostluk kurmalar bu daireleri genişleterek herkesi kendi konumunda kabul etme prensipleri uygulandığında ne kadar güzel neticeler elde edilebileceği bir gerçektir ve herkesin malumudur. Acılar yerine dostluklar kurulsaydı, I. ve II. Dünya savaşı yaşanmazdı. Böylece bugünün dünyası çok farklı olabilirdi (Beriş, 2008).

İnsanlar düşmanlıklar, kavgalar ve savaflarla ilgilenmek, kafa yormak, planlar yapmak, modern silahlar üretmek yerine, kendilerine ve dünyaya daha fazla fayda sağlayacak işlerle ilgileniyor olabilirlerdi. Bu fırsat hiçbir zaman kaçmış değildir. İnsanlık halen bu şekildeki ciddi, samimi gayretleri beklemektedir. Madem kıyamet kopmadı, demek ki bundan sonra bu tür çalışmalara şiddetle ihtiyaç duyulacaktır. Bundan dolayı da savaş yerine barışı tesis edecek başta akademisyenler olmak üzere bizim tabirimizce “sazı sözü dinlenilir” insanların öncelikle kendi çevrelerinde, sonra ülkelerinde daha sonra da bütün dünyada insanlığın saadeti ve huzuru için bunları yapmaları gerekmektedir (Beriş, 2008).

5. Uluslararası İşbirliğinin Önemi

Uluslararası işbirliği kavramı ilk defa 18. Yüzyılın sonlarına doğru kullanılmaya başlanmıştır. İlk başlarda egemen devletlerin kendi aralarındaki ilişkileri ifade etmek için kullanılmaktaydı. 20. Yüzyılın başından itibaren, hükümetler veya çeşitli gruplar arasında artarak devam eden ilişkiler ticaret, tarım, turizm, sağlık, eğitim, spor, bilim, sanat vb. gibi alanlarda giderek genişlemiştir (Aydın, 2014: 82).

Ülkelerarasındaki işbirliği, kalkınma sürecinde sermaye ve yatırımların ulusal ekonomilere aktarılmasında önemli işlevi olduğu ve bu amaçla işbirliği yapan ülkelerde yoksulluğun azaltılması, kişi başına düşen gelirin artırılması ve demokratikleşme açısından büyük önem taşımaktadır. İşbirliği sayesinde önyargı ve yanlış anlamaların giderilmesi, terörün her türlüşüne karşı savaşımında etkin ve sonuç alıcı işbirliği, evrensel değerlerle uyumlu, iyi yönetişime yönelik düzenlemelerin desteklenmesi aynı zamanda dünya ülkelerinin menfaatine katkı sağlayacaktır. İşbirliği ülkelerarasında uygarlıkları ve kültürleri ayıran değil, köprü kurabilen ve birbirlerine yaklaştıran bir işlev kazandırmaktadır. İşbirliği ülkeler arasında ekonomik, sosyal ve siyasi perspektifler sunan ve ticaret hacminin artmasına da uzun dönemli stratejiler ve ekonomik

dinamikleri de göz önünde bulundurarak ekonomik sorunlarına çözüm bulma açısından oldukça önemlidir. II. Dünya savaştan sonra uluslararası sistem henüz tamamlanmamış olan bir değişme sürecine girmiştir. Bir yandan küreselleşme süreci hızla yaşanırken diğer yandan da yine aynı hızla bölgesel bütünleşmeler ve işbirliği arayışları da devam etmektedir (Karluk, 2002).

Ülkelerarasındaki ekonomik bütünleşmeler bölgesel olan ve bölgesel olmayan şeklinde iki ana gruba ayrılır. Bölgesel olan, belirli bir coğrafi bölgede birbirine yakın ülkelerin oluşturduğu bütünleşme çabaları olarak bilinmektedir. Avrupa Birliği (AB), Avrupa Serbest Ticaret Antlaşması (EFTA), Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EKİT), belirli bir coğrafya da yer alan ülkelerden oluşturduğu için bölgesel esaslı işbirliği çabalarını oluşturmaktadır (Balkır ve Demirci, 1989).

Belirli bir coğrafi esasa dayanmayan, birbirinden farklı ve uzak bölgelerde bulunan ülkeler arasındaki bütünleşme çabaları ise bölgesel olmayan bütünleşme hareketleri olarak tanımlanmaktadır. İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) ve D.8, coğrafi olarak birbirine yakın/komşu ülkeler olduğu kadar farklı coğrafyadan ülkelerin de üye olduğu organizasyonlar olduğundan “Bölgesel Olmayan İşbirliğine” örnek verilebilir (Ertürk, 1993).

6. Ülkeler Arasında Ekonomik İşbirliği İçin Fırsatlar ve Engeller

Küreselleşmenin bir sonucu olarak rekabetin yoğunlaşması ve küresel ekonomik kriz nedeniyle dünyada pek çok önemli değişiklikler gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler arasında geleceği şekillendireceği anlaşılan temel bir değişim ülkeler ve bölgeler arası işbirliğinin artan önemidir. Ülkeler ve bölgeler arası işbirliği genelde iki veya daha fazla sayıda ülke arasındaki uluslararası ticaret ve yatırım akışlarını sınırlandırma ve engelleri kaldıran veya azaltan bir süreci temsil eder. Bu uygulamanın ana amacı ilgili ülkelerde ekonomik büyümeyi hızlandırmak ve refahı artırmaktır. Ülkeler arasında var olan gelir dağılımı dengesizliğini gidermek, kişi başına düşen geliri artırmak, sağlıklı bir iktisadi hayat için kabul edilebilir derecede yükseltmektir. Ülkeler arasında işbirliğinin geliştirilmesi açısından sonuca giden yol birlikte çalışma isteği oluşturulmasından geçmektedir.

Bugün hemen her alanda “işbirliği” yapılması, yeni dünyanın en belirleyici trendi haline gelmiştir. Sınırları aşmak, üretimi artırmak, kendini ve rakiplerini aşmak için işbirliği yapmak temel kural olarak kabul edilmektedir. Günümüzde rekabetin “rakibi alt etmek” üzerine kurgulanmış klasik tanımı yerini stratejik ortaklara bırakmıştır (Arslan, 2009: 51).

Bu noktada ülkeler arasında kurumsal ve ürünsel bazda yaklaşımların geliştirilmesi gerekmektedir. Özellikle önemli sermaye birikimine sahip ülkelerin işbirliği yaptığı ülkede yatırımı artırmanın önemi açıktır. Bunun yanı sıra yatırım almak isteyen ülkede yatırım ortamının iyileştirilmesine ilişkin gerekli tedbirleri ivedilikle yürürlüğe koymaları gerekmektedir (Uğurel, 2004).

7. Ticareti ve Yatırımları Kolaylaştıran Çabaların Artırılması

Dış ticaret; değişik gümrük sistemleri ile prosedürlerinin birçok farklı düzenlemelerin ve belgenin bulunduğu bir yapıya sahiptir. Özellikle uluslararası işlemlerde siparişleri yerine getirme veya malların dağıtımını yapma yeterlilikleri üzerinde, ticaretin kolaylaştırılmasının önemli bir etkiye sahip olduğu genel kabul görmektedir. Bugün uluslararası işlemlerde çok sayıda belge gereksinimi söz konusu olup, bu belgelerde yer alan bilgilerin çoğu aynıdır. Bunun yanında ülkeler, kamu idaresi ve özel sektör arasında belgeleme sistemlerinin uyumu konusunda eksiklik bulunmaktadır. Bütün bunlar ticarete yüksek maliyetlere ve gecikmelere yol açmaktadır (Seyidoğlu, 2007).

Ticareti kolaylaştırma çabalarının temel amacı basitleştirme, uyumlaştırma ve standardizasyon çalışmaları sonucu dış ticaret işlemlerinin daha basit daha hızlı ve ekonomik şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktır (Ünsal, 2007). Çünkü dünya ticaret hacmindeki artışlar ve teknolojik gelişmeler sayesinde malların ülkeler arasında yer değiştirme sürecinin kısılması sonucunda ticaretin kolaylaştırılması çalışmaları, ülkeler için bir seçenek olmaktan çok gereklilik haline gelmiştir. Dış ticaretteki formalitelerin azaltılması ve prosedürlerin basitleştirilmesi, fiziksel altyapının ve hizmetlerin geliştirilmesi, uygulanan yasa ve düzenlemelerin uyumlaştırılması ile dış ticaret işlemlerinin daha hızlı ve verimli bir şekilde sonuçlandırılmasını sağlamak olmalıdır (Kalaycı, 2007).

Gümrük işlemlerinin yanı sıra uluslararası ödeme, sigorta ve taşımacılık işlemlerini etkileyen karmaşık ve gereksiz idare süreçlerin iyileştirilmesi durumunda ülkeler arasında ticaret daha etkin hale gelecektir. Zaman ve maliyet avantajları nedeniyle gerçekleştirilecek ticari kolaylaştırma düzenlemeleri sadece ticareti yapanlara değil, kamu idaresine, iş adamlarına ve tüketicilere de önemli yararlar sağlayacaktır.

Yatırım ortamının iyileştirilmesine gelince, ülkeler arasında ticarete karşılaşılan tek sorun ticaret engelleri değildir. Ticaretin artması için üye ülkelerde karşılaşılan üretim ve üretim altyapısıyla ilgili sorunlara da eğilmek gereklidir. Özellikle yabancı yatırımların teşvik edilmesi için hukuki ve ekonomik altyapının güçlendirilmesi gereklidir. Bu nedenle yatırımlar için uygun bir ortam oluşturulması, çifte vergilemeyi önleme anlaşmalarının yapılması, özel sektör yatırımlarına süreklilik kazandıracak tedbirlerin alınması, kaliteyi ve markalaşmayı öne çıkaracak stratejilerin geliştirilmesi önem arz etmektedir (SESRI, 2008; Uğurel, 2004).

8. Türkiye- Polonya İlişkileri

1414 yılında diplomatik ilişki tesisi ile başlayan Türkiye-Polonya ilişkileri 600 yıllık bir geçmişe sahiptir. Geçmiş de olduğu gibi günümüzde de Türkiye-Polonya ilişkileri son derece olumlu bir düzeyde seyretmektedir. İki ülke arasında siyasi bir sorun bulunmamaktadır. Polonya'nın Türkiye'nin AB üyelik sürecini, Türkiye'nin de 1999'da gerçekleşen Polonya'nın NATO üyeliğini desteklemesi siyasi ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunmuştur (Duman, 2013).

Polonya ile ikili ticaret hacmimiz 2013 yılında 5.243 milyar dolardır. Bu tutarın 2.059 milyar doları ihracat 3.184 milyar

doları da ithalattan oluşmaktadır. 2014 yılında ise 5.480 milyar dolara yükselmiştir. Yine aynı şekilde bu tutarın 2.4 milyar dolarını ihracat, 3.08 milyar dolarını da ithalat oluşturmaktadır. Polonya 'ya yaptığımız ihracatın ana kalemlerini tekstil ve hazır giyim, motorlu kara taşıtları, makine ve ev cihazları, yaş-meyve ve sebze, mücevher, tütün ve beyaz eşyadan ibarettir. Belli başlı ithal ettiğimiz kalemler ise motorlu kara taşıtları, taş kömürü, makineler, kimyasallar, kozmetik, mobilya, çikolata ve şekerlemedir.

Kültür ve eğitim konuları da Polonya ile ilişkilerimizin önemli birer veçhesini oluşturmaktadır. Polonya da Varşova Üniversitesi, Jagiellonian Üniversitesi, (Krakow) ve Poznan Adam Mickiewicz Üniversitelerinde Türkoloji Bölümleri bulunmaktadır. Öte yandan Polonya ERASMUS programı çerçevesinde Türk öğrenciler tarafından en çok tercih edilen ülkelerin başında gelmektedir. Polonya Dış İşleri Bakanlığı tarafından Eylül 2013 Tarihinde Varşova Türk Büyükelçiliğine bağlı birimi olarak tanınan Varşova Yunus Emre Türk Kültürü Merkezi de iki ülke arasındaki kültürel ilişkilerin gelişmesi için önemli katkılarda bulunmaktadır. Polonya 'da yaklaşık 7 bin Türk vatandaşı yaşamaktadır. Yine iki ülke arasında turizm sektörü de canlıdır. Yaklaşık her yıl 500 bine yakın Polonyalı Türkiye'yi ziyaret etmektedir.

Türkiye-Polonya arasındaki ilişkilerin genel niteliği tarihi süreç içerisinde askeri çatışmalar değil, uzun barış içerisinde yan yana yaşama dönemleri, ilişkilerin en başından beri mevcut olan ticaret karşılıklı kültürel ve toplumsal etkiler ve Türkler tarafından Polonya'nın bağımsızlığına verilen destek tayin etmiştir.

Osmanlı Türk kültürü uzun tarihi ilişkiler boyunca hem Polonya'ya hem de Polonya aracılığı ile Avrupa'ya yansımıştır. Osmanlı döneminde saraya ve devlet hizmetlerine giren Polonyalılar gibi Cumhuriyet Döneminde de birçok Polonyalı, Türk eğitim ve teknik kurumlarında görev yapmışlardır. Böyle bir tarihi geçmiş, Türkiye Polonya arasında bir dostluk ortamı ve iki millet arasında karşılıklı sempati yaratmıştır. Polonyalıların çok olarak yaşadıkları İstanbul'daki bir semtin adı da Polenezköy'dür.

9. Türkiye-Polonya Ticaret ve Yatırım İlişkisi

Yukarıda da ifade edildiği gibi iki ülke arasındaki ilişkilerin genel niteliği en başından beri savaşlar değil, mevcut olan ticaret karşılıklı kültürel ve toplumsal etkiler belirlemiştir (MFA, 2017). 1989 yılında Polonya'da Komünist rejimin son bulmasına takiben iki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler, ticaret, taahhüt, yatırım, ulaştırma ve turizmden oluşan dört ana eksen üzerinde gelişmektedir. Polonya AB ülkeleri arasında en fazla ihracat yaptığımız 9. ülkedir. Polonya da faaliyet gösteren yaklaşık 60 Türk sermayeli firma bulunmakta olup ve bu firmaların gerçekleştirilen yatırım tutarı yaklaşık 37 milyon dolar seviyesindedir.

Yaklaşık 500 bine yakın Polonyalı turist Türkiye'yi ziyaret etmektedir. Polonya ekonomisinin büyüme hızı AB ortalamasından fazladır. Kalifiye iş gücüne sahip bir ülkedir.

Polonya'daki yeni yatırımlar aşağıdaki teşviklerle desteklenmektedir;

- (i) Nakit hibeler,
- (ii) Özel ekonomik bölgeler dâhilinde çalışan firmalar için kurum vergisi muafiyeti,

- (iii) Çok yıllık destek programı,
- (iv) Teknolojik kredi,

Polonya'daki özel ekonomik bölgeler, şirketlerin belirli çalışma kurallarıyla desteklediği yerler, belirli bir süre için kurulmaktadır. Ülkede belirlenen özel ekonomik bölgenin birkaç alt bölgesi de bulunmaktadır. Bölgesel Yatırımcı Hizmetleri Merkezleri, eyaletlerin gelişiminden sorumlu ve Başkanlık Ofislerinde görevli eyalet başkanları ve Bölgesel Gelişim Ajanları ile yakın işbirliği içerisinde. Merkezlerin faaliyetlerinin temel amacı yatırımcılara eyalet seviyesinde hizmet vermeyi garanti etmektedir. Merkezler yatırım projeleri için Polonya Enformasyon ve Yabancı Yatırım Ajansı ile işbirliği yapmaktadır.

10. Sonuç ve Öneriler

Globalleşmenin hızlı bir şekilde yaşandığı, rekabetin yoğunlaştığı ve belirsizliklerin arttığı günümüzde ülkelerarası işbirliği önemli ve gerekli hale gelmiştir. İşbirliği bir taraftan bölgelerin verimliliğini yükseltmek suretiyle, ulusal kalkınmaya, rekabet gücüne ve istihdama katkıyı artırırken diğer taraftan da ülkelerarası gelişmişlik farkını azaltmak, farklı ülke insanların birbirlerini tanımalarına imkân tanımak temel amacına hizmet edecek ve ülkeler arası refahın yükselmesine katkı sağlayacaktır. İşbirliği ülkelerarası ticaretin, turizmin ve yatırımların artmasına ve insan hak ve özgürlüklerine saygılı, özgürlük ve güvenlik arasında hassas dengeyi gözetken, yaşam ve güvenliği sağlayan bir asayiş hizmeti sunacaktır.

Uzmanlar dünya ortalamasına göre eğitimlerini daha da artıran ülkelerin kalkınma hızlarını gittikçe yükselttiklerini, eğitim seviyesinde nispeten düşme olan ülkelerin ise kalkınmadıkları ve bunun sonucu olarak da dünya gelir dağılımında düşük gelire sahip olduklarını vurgulamaktadırlar. Bu nedenle eğitime bütçeden daha fazla pay ayrılması gerektiği belirtilmiştir. İktisatçılarda kabul ettikleri gibi eğitim çok pahalı bir girişimdir. Fakat ondan daha da pahalı olan tek bir şey vardır ki; o da cehalettir.

Kaynakça

- Adem, M. (1993). Ulusal Eğitim Politikamız. III. İzmir İktisat Kongresi; 4-7 Haziran 1992, Sosyal Değişim ve Sosyal Gelişme Stratejileri. Ankara: DPT yayını.
- Arslan, K. (2009). Yeni Rekabet Koşullarında Stratejik Ortakların Artan Önemi. *Dış Ticarete Durum Dergisi*.
- Aydın, M. (1996). Uluslararası İlişkilerde Yaklaşım, Teori ve Analiz. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 51(01).
- Balkır, C., & Demirci, M. (1989). *Uluslararası Ekonomik Bütünleşme ve Avrupa Topluluğu*. İstanbul: Filiz kitabevi.
- Bariş F. (1988). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: EBF.
- Beriş, H. E. (2008). Egemenlik Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Geleceği Üzerine Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(01), 055-080.
- Bowen, H. R. (1977). *Investment in Learning: The Individual and Social Value of American Higher Education*. Washington.
- DİE (2005). *Milli Eğitim İstatistikleri*. Ankara.

- Duman, S. (2013). Atatürk Dönemi Türkiye-Polonya İlişkileri. *Karadeniz Araştırmaları*, (38), 89-104.
- Ertürk, E. (1993). *Ekonomik Entegrasyon Teorisi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Harbison, F. H., & Myers, C. A. (1964). *Education, manpower, and economic growth: Strategies of human resource development*. Tata McGraw-Hill Education.
- Hicks, N. L. (1994). *Eğitim Ekonomisi*. (çev. Yüksel Kavak). Ankara: Pegem Yayınları.
- Kalaycı, C. (2008). Elektronik Ticaret ve Kobi'lere Etkileri. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 1(1), 139-150.
- Karlık, R. (2002). *Küreselleşen Dünyada Uluslararası Ekonomik Kuruluşlar ve Entegrasyonlar*. İstanbul: Tütünbank Yayınları.
- Krueger, A. B., & Lindahl, M. (2001). Education for growth: Why and for whom?. *Journal of economic literature*, 39(4), 1101-1136.
- Mahmut A. (1993). *Ulusal Eğitim Politikalarımız ve Finansmanı*. Ankara: EBF Yayını.
- MFA (2017). *Türkiye-Polonya İlişkileri*. (Erişim: 17.03.2017), <http://www.mfa.gov.tr/-turkiye-polonya-siyasi-iliskileri.tr.mfa>
- Schultz, T. W. (1971). *Investment in Human Capital. The Role of Education and of Research*. New York: Free Press.
- SESSRIC (2008). *Saving Investment and Expenditure Trends in the OIC Member Countries*. Ankara: OIC Outlook.
- Sevük, S. (1992). *21 Yüzyılda Yüksek Öğretim Çağdaş eğitim, Çağdaş Üniversite*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Seyidoğlu, H. (2007). *Uluslararası İktisat Teorisi*, İstanbul.
- Tekeli, İ. (1993). *Sanayi Toplumu*, Ankara: ODTÜ Yayınları.
- Türkmen, F. (2002). *Eğitimin Ekonomik ve Sosyal Faydaları ve Türkiye'de Eğitim-Ekonomik Büyüme İlişkisinin Araştırılması*. Uzmanlık Tezi. Ankara: DPT.
- Uğürel, İ. (2004). Achievements of the COMCEC in the past twenty years and its future prospects for OIC economic and commercial cooperation. *Economic Cooperation and Development Review*, 1(1).
- Ünsal, S. (2007). *Ticareti Kolaylaştırması Bağlamında Tek Pencere Uygulaması*. Uzmanlık Tezi, Ankara: Gümrük Müsteşarlığı.